

Lausunto arviomuistiosta tuomareiden etäosallistumismahdollisuudesta hallintoprosessissa, VN/18066/2023

1. Olisiko hallintoprosessissa tarpeen säännellä kokoonpanoon kuuluvan tuomarin etäosallistumismahdollisuudesta suulliseen käsittelyyn? Mitkä olisivat mahdolliset hyödyt ja haitat tuomarin etäosallistumismahdollisuudesta hallintoprosessissa?

Juristiliitto – Juristförbundet (rek. Suomen Lakimiesliitto – Finlands Juristförbund ry) kiittää oikeusministeriötä lausuntopyynnöstä koskien arviomuistiota tuomareiden etäosallistumismahdollisuudesta hallintoprosessissa ja lausuu kunnioittavasti seuraavaa:

Juristiliitto toteaa, että lähtökohtana tulee olla se, että tuomarit osallistuvat suullisiin käsittelyihin läsnä olemalla ja etäosallistumisen tulee olla poikkeus.

Etäosallistuminen tulisi kuitenkin mahdollistaa poikkeustapauksissa ja erityisesti siitä syystä, että tällä voidaan estää käsittelyjen peruuntumisia ja mahdollistaa käsittely poikkeusoloissa.

Etäosallistumiseen liittyy olennaisesti vaatimus järjestelmien toimivuudesta. Muutosten yhteydessä on panostettava järjestelmien kehittämiseen ja varmistettava niiden ylläpitoon riittävä osaaminen ja resurssit.

2. Olisiko soveltamistilanteita tarpeen rajata arviomuistiossa esitetyillä tai muilla perusteilla? Mikä vaihtoehtoista 1–3 vaikuttaisi perustelluimmalta sääntelytavalta? Olisiko käyttöala syytä jättää yleisen soveliaisuusharkinnan varaan vai tulisiko sitä rajoittaa perustellun tai erityisen syyn vaatimuksella?

Juristiliiton näkemyksen mukaan etäosallistuminen tulee rajata poikkeustapauksiin. Sääntely voisi näiltä osin olla hyvin ”perälauta” -mallista, eli jättää poikkeustapauksen määrittely lainsäädännössä avoimeksi (vaihtoehto 3).

3. Olisiko tarpeen rajoittaa lainsäädännössä tuomarin etäosallistumisen paikkaa?

Juristiliitto ei näe tarvetta sille, että tuomarin etäosallistumisen paikkaa rajoitettaisiin lainsäädännöllä. Syyt siihen, että tuomari ei voi olla läsnä istunnossa voivat estää tosiasiallisesti muunkin ennalta määrätyn paikan käyttämisen. Koska etäosallistumisen tulisi olla poikkeus, voitaisiin asia arvioida ratkaisukokoonpanossa tilannekohtaisesti.

4. Tulisiko tuomarin etäosallistumismahdollisuutta rajoittaa joidenkin tiettyjen tilanteiden tai asiaryhmien osalta? Mitä nämä tilanteet tai asiaryhmät olisivat ja mitkä olisivat keskeiset perusteet rajoituksen tarpeellisuudelle?

Juristiliitto toteaa, että kaikkia mahdollisia tulevaisuuden näkymiä ei ole sääntelyssä mahdollista ottaa huomioon, mistä syystä jäykkä sääntely ei tällaisessa tapauksessa ole

toivottavaa. Kun kyse olisi poikkeuksesta pääsääntöön, tulisi näiltä osin jättää ratkaisukokoonpanon harkintaan sitä, milloin kyseessä on poikkeus.

5. Tulisiko tuomarin etäosallistuminen rajoittaa siten, että vähintään yhden kokoonpanoon kuuluvan tuomarin olisi oltava läsnä suullisessa käsittelyssä? Tulisiko tämän vaatimuksen koskea erityisesti istunnon puheenjohtajaa? Millainen merkitys asianosaisten suostumukselle tulisi tuomarin etäosallistumismahdollisuuden sääntelyssä antaa?

Juristiliitto toteaa näiltäkin osin, että sääntelyn ei tulisi rajoittaa tilanteita niin, että yksittäistapauksessa ei voitaisi toimivaa ratkaisua valita, vaikka se asian käsittelyn ja asianosaisten edun kannalta olisi tarkoituksenmukaista. Lähtökohdan tulee olla, että suullinen käsittely hoidetaan istuntosalista ja etäosallistuminen on poikkeuksellista, jolloin koko kokoonpanon etänä osallistuminen olisi varmasti erittäin harvinaista. Toisaalta tällainenkin tilanne voi olla mahdollinen.

Juristiliitto toteaa, että asianosaisten mielipiteen ei tulisi olla ratkaiseva etäosallistumista koskevassa päätöksenteossa, vaikka se voidaankin ottaa huomioon.

6. Olisiko tuomarin etäosallistumismahdollisuuden salliva säännös tarpeen ulottaa myös suulliseen valmisteluun? Jos säännös olisi tarpeen, niin olisiko sen suhteen perusteltua rajoittaa tuomarin etäosallistumismahdollisuuksia yleisen soveliaisuusharkinnan lisäksi?

Juristiliiton näkemyksen mukaan samojen säännösten tulee koskea myös suullista valmistelua.

7. Olisiko tuomarin etäosallistumisen salliva säännös tarpeen ulottaa myös katselmukseen ja tarkastukseen?

Juristiliiton näkemyksen mukaan myöskään tässä suhteessa ei sääntelyn tule olla liian rajoittavaa, vaan mahdollistaa esimerkiksi teknisen kehityksen huomioiminen.

8. Aiheuttaisiko tuomarin etäosallistumisesta sääntelemisen tarvetta tarkastella oikeudenkäynnin julkisuutta koskevia säännöksiä?

Juristiliitto ei näe erityistä tarvetta näiltä osin.

9. Muut mahdolliset ehdotukset ja näkemykset tuomarin etäosallistumista koskevaan sääntelyyn hallintoprosessissa?

Juristiliiton näkemyksen mukaan tekninen kehitys tulisi ottaa asian jatkovalmistelussa mahdollisimman hyvin huomioon ja valmistella lainsäädäntöä, joka ei estä uusien digitaalisten toimintatapojen joustavaa käyttöönottoa.

Lisätiedot: Jenni Tuomainen, oikeus- ja koulutuspoliittinen asiantuntija,
etunimi.sukunimi@juristiliitto.fi